

Dagthema: Aanraakbare aanwezigheid

Overweging 13 november– Jan Andreae

“...dikke schreeuwerige streep die mij het zicht ontnemt. Ik ben het uitzicht kwijt, de toekomst kwijt, zo voelt het. Kwijtgeraakt als een fiets sleutel. Welk hoopvol verhaal kan ik deze zondag ...”

Welkom en inleiding

Welkom op deze prachtige zondagochtend, 13 november. Het jaar heeft nog 48 dagen te gaan. Welkom aan jou, die al meer dan 40 jaar en iedere zondag aanwezig is. Welkom aan jou van zo nu en dan en af en toe. Welkom aan jou als je vandaag hier voor het eerst bent.

Welkom!

Welkom is een heilig woord. Want het is niet vanzelfsprekend.

Want: sinds decennia hebben we een wereldeconomie gebouwd die sommige mensen ten goede komt en hele volkstammen benadeelt. Die ‘sommige mensen’ in kwestie kunnen zich in dit systeem vrij over landsgrenzen heen bewegen voor zaken en vakantie. Maar er zijn ook volkstammen die moeten vluchten voor de negatieve impact van onmenselijkheid in hun thuisland en hier door een onmenselijk systeem opgesloten worden in kampen. Het liefst aan de grenzen van Europa. Eigenlijk genieten alleen staatsburgers burgerrechten. Of sterker uitgedrukt: alleen staatsburgers genieten mensenrechten. Wie haar land moet ontvluchten, wordt in haar toevluchtsoord als rechteloos behandeld. Nog anders gezegd: de wereldeconomie erkent niet de waarde van een mensenleven, ze gaat plat gezegd ten koste van de armen en ten gunste van de rijken.

Maar ook is duidelijk dat als we al die volksstammen blijven benadelen we zo uiteindelijk al het leven ondermijnen. Het duidelijkst blijkt dit uit het klimaatprobleem. Momenteel drukt dat het zwaarst op benadeelden, en als we het totale systeem niet veranderen, is de aarde voor niemand straks nog leefbaar.

Na mijn laatste overweging in de Duif werd er gezegd: wat ben je toch boos en kritisch. Zou je ons iets meer kunnen optillen.
Ik beloof je, ik doe mijn best.

Ik sta in het denken van de filosoof Nietzsche, hij zegt: 'De mens ziet het als haar taak een wereld te maken waarin de bevordering van en de zorg om het leven centraal staat'.

En dan is er ook mijn confrontatie met die andere joodse filosoof Levinas die mij de radicaliteit van de Bijbelse ethiek voorhoudt: 'Niet ik ben het uitgangspunt, maar de andere mens, die mij aankijkt en een beroep op mij doet. Mensen', zo schrijft hij, 'zijn uitverkoren elkaar te dienen'.

De bijbel in zijn geheel is het verhaal over een God die mensen vraagt, smeekt zelfs, Hem na te volgen in zorg en liefde voor mensen.
Deze woorden tillen in ieder geval mij op.

En zo kwamen wij in gesprek over deze viering.

Wij zijn mijn lector en ik.

Samen in de auto naar onze Friese geboortegrond, op weg naar Beppe Tine, kwamen we op de woorden: aanraakbare aanwezigheid.

Zij is een jonge ondernemster die mensen coacht en traint in het vinden van geluk.

Zij heeft zich gecommitteerd aan de bezieling om het leven van de ander lichter te maken.

Haar naam is Emma Hafkamp.

Zij is mijn dochter.

Acht jaar geleden stuurde ze me een bericht: Ik zoek mijn vader.

In veel familiesystemen zijn net als in de wereldsystemen pijnlijke patronen te zien, niet gemakkelijk te doorbreken, van: in- en uitsluiting. Van verbinden en elkaar kwijtraken, van pijn en overdracht door generaties heen.

Wij komen samen uit het doolhof van generaties overgeërfde en doorgegeven trauma's.

Acht jaar geleden gingen we opnieuw in gesprek, we gingen reizen: naar Bethlehem en Jerusalem, we gingen liggen op de yoga-mat, we gingen chanten.

Er waren momenten dat het te laat leek, net als je dat her en der in de wereld ziet.

Er waren momenten dat ik het licht in haar duister niet kon vinden.

En toch: het is gelukt!

Wij staan ieder op onze eigen manier in het visioen van een wereld: wapens omgesmeed tot ploegen. De cynische rede en het postmoderne eeuwige egoïsme omgesmeed tot hoop en solidariteit, maar ook de meest persoonlijke verzoening en vergeving tussen de een en de ander. Aanraakbare aanwezigheid, of zoals die oude bijbels woorden zeggen: 'Hebt elkander lief'.

Die woorden gelden voor iedereen hier aanwezig en thuis – als je bij ons bent via de stream.

Wij wensen je aanraakbare aanwezigheid in het komende uur.

Laten we een moment stil worden om bij onszelf aan te komen

Lied Om vrede *H.Oosterhuis/A.Oomen*

Veel te laat heb ik jou liefgekregen
schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw. (2x)

Veel te laat heb ik jou liefgekregen.
Binnen in mij was je, ik was buiten
en ik zocht jou als een ziende, blinde
buiten mij, en uitgestort als water
liep ik van jou weg en liep verloren
tussen zoveel schoonheid die niet jij is.

Veel te laat heb ik jou liefgekregen
schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw. (2x)

Toen heb jij geroepen en geschreeuwd,
door mijn doofheid ben jij heengebroken.
Oogverblindend ben jij opgedaagd
om mijn blindheid op de vlucht te jagen.
Geuren deed jij en ik haalde adem,
nog snak ik naar adem en naar jou.
Proeven deed ik jou en sindsdien dorst ik,
honger ik naar jou.
Mij, lichtgeraakte heb jij doen ontbranden,
en nu brand ik lichterlaaie naar jou toe,
om vrede.

Veel te laat heb ik jou liefgekregen
schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw. (2x)

Eerste lezing uit 1 Corintiërs 13 *De liefde*

Al sprak ik de talen van alle mensen en die van de engelen – had ik de liefde niet, ik zou niet meer zijn dan een dreunende gong of een schelle cimbaal.

Al had ik de gave om te profeteren en doorgrondde ik alle geheimen, al bezat ik alle kennis en had ik het geloof dat bergen kan verplaatsen – had ik de liefde niet, ik zou niets zijn.

Al verkocht ik mijn bezittingen omdat ik voedsel aan de armen wilde geven, al gaf ik mijn lichaam prijs en kon ik daar trots op zijn – had ik de liefde niet, het zou mij niet baten.

De liefde is geduldig en vol goedheid. De liefde kent geen afgunst, geen ijdel vertoon en geen zelfgenoegzaamheid. Ze is niet grof en niet zelfzuchtig, ze laat zich niet boos maken en rekent het kwaad niet aan, ze verheugt zich niet over het onrecht maar vindt vreugde in de waarheid.

Alles verdraagt ze, alles gelooft ze, alles hoopt ze, in alles volhardt ze.

De liefde zal nooit vergaan. Profetieën zullen verdwijnen, klanktaal zal verstommen, kennis verloren gaan – want ons kennen schiet tekort en ons profeteren is beperkt. Wanneer het volmaakte komt zal wat beperkt is verdwijnen. Toen ik nog een kind was sprak ik als een kind, dacht ik als een

kind, redeneerde ik als een kind. Nu ik volwassen ben heb ik al het kinderlijke achter me gelaten.

Nu kijken we nog in een wazige spiegel, maar straks staan we oog in oog. Nu is mijn kennen nog beperkt, maar straks zal ik volledig kennen, zoals ik zelf gekend ben.

Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde.

Lied Aan het licht

Licht dat ons aanstoot in de morgen
voortijdig licht waarin wij staan,
koud, één voor één en ongeborgen,
licht overdek mij, vuur mij aan.
Dat ik niet uitval, dat wij allen
zo zwaar en droevig als wij zijn,
niet uit elkaars genade vallen
en doelloos en onvindbaar zijn.

Licht, van mijn stad de stedehouder,
aanhoudend licht dat overwint.
Vaderlijk licht, steevaste schouder,
draag mij, ik ben jouw kijkend kind.
Licht, kind in mij, kijk uit mijn ogen
of ergens al de wereld daagt
waar mensen waardig leven mogen
en elk zijn naam in vrede draagt.

Alles zal zwichten en verwaaien
wat op het licht niet is geijkt.
Taal zal alleen verwoesting zaaien
en van ons doen geen daad beklijft.
Veelstemmig licht, om aan te horen
zolang ons hart nog slagen geeft.
Liefste der mensen, eerstgeboren
licht, laatste woord van Hem die leeft.

Tweede lezing "De mens in de arena" Theodore Roosevelt "Citizenship in a Republic,"
Speech at the Sorbonne, Paris, April 23, 1910

Het is niet de criticus die telt; niet degene die ons erop wijst waarom de sterke mens struikelt, of wat de mens van de daad beter had kunnen doen.

De eer komt toe aan de mens die daadwerkelijk in de arena staat, het gezicht besmeurd met stof, zweet en bloed; die zich kranig weert; die fouten maakt en keer op keer tekortschiet, omdat dat nu eenmaal onvermijdelijk is;

Die desondanks toch probeert iets te bereiken; die groot enthousiasme en grote toewijding kent; die zich helemaal geeft voor de goede zaak;

Die, als het meezit, uiteindelijk de triomf van een grootse verrichting proeft, en die, als het tegenzit en als die faalt, in elk geval grote moed heeft getoond.

Lied Staan in Licht *H.Oosterhuis / A.Oomen*

Waarom wanneer uit welke luchtlaag,
uit hoe diep luchtledig werden wij
zo onbestaanbaar onontkoombaar ik en jij-
kant en overkant, woord, weerwoord, tij en tegentij.

Dag van vandaag: vervreemd, hereigend
zoekgeraakt, hervonden, wie zijn wij?
Liefde ternauwernood te leven, ik en jij.
Liefde is geen woord voor dit nu hier verterend vuur.

Maar ooit, God weet uit welke aardlaag,
uit hoe diep versteende moederschoot,
zal Hij ons roepen en wij zullen nieuw en bloot
staan in morgenlicht, onstuitbaar vrij,
zo licht als Hij.

Waarom wanneer uit welke luchtlaag,
uit hoe diep luchtledig werden wij
zo onbestaanbaar onontkoombaar ik en Gij,
kant en overkant, woord weerwoord, tij en tegentij.

Dag van vandaag: vervreemd, hereigend
zoekgeraakt, hervonden, wie zijn wij?
Leven ternauwernood te harden ik en Gij.
Leven is uw woord voor dit nu hier verterend vuur.

Maar ooit, Gij weet uit welke aardlaag,
uit hoe diep versteende moederschoot,
zult Gij mij roepen, ik zal blakend nieuw en bloot
naast u staan in licht, onstuitbaar vrij
zo nieuw als Gij.

Overweging

In het boek De Bijbel heb ik gezocht naar verhalen over het thema:
aanraakbare aanwezigheid.

Bij Mattheus, Marcus en Lucas worden die mij aangereikt. Op verschillende manieren vertellen ze hetzelfde verhaal over de heling van aanraking. In het veld van trauma weten we al heel lang hoe belangrijk het is om mensen aan te raken, om met aandacht aanwezig te zijn, om betrokkenheid en liefde te geven aan dat wat verwond of gebroken is geraakt.

In onze klassieke Bijbelse taal heet deze heling: de wonderen van Jezus. De evangelisten vertellen ons het verhaal van de bloedvloeiende vrouw. Ze leed er al twaalf jaar aan. Door haar ziekte, waar geen arts haar van kon genezen was ze volgens de wet van Mozes onrein. In het boek Leviticus wordt die wet uitgelegd: Je mag niet tussen mensen komen en je mag niet bij mensen zijn. Je mag mensen niet aanraken. Je wordt uitgesloten.

Maar: zij had gehoord over Jezus en dacht als ze alleen zijn mantel aan zou raken, zij zou worden genezen. Ze begaf zich daarom in de menigte en raakte de zoom van zijn kleed aan. Jezus die in de drukke menigte door heel veel mensen onbewust aangeraakt werd, voelde de aanraking van de vrouw onmiddellijk. Niet haar aanraking zelf, maar een krachtige energie verliet hem. Hij bleef staan en vroeg wie hem aangeraakt had.

Nadat zij zich bekend maakte, zei hij: Je geloof heeft je gered! Om aan te raken is geloof nodig en ook moed! Moedig was zij, deze (later genoemde) heilige Veronica. De kern van dit verhaal is: het geloof in de kracht van het

aanraken, van de helende werking van de ander, en de moed om uit te reiken, dichtbij en aanwezig te zijn.

Even terug, naar die wet van Mozes. De vrouw had de moed zich teweer te stellen tegen de uitsluiting waaraan zij was blootgesteld, een mechanisme wat we ook vandaag nog goed kennen. Wij sluiten elkaar in toenemende mate uit. Ik zat afgelopen week in een taxi met een chauffeur van Iraanse afkomst die graag gesprekken voert. Hij vertelde mij uitgebreid hoe enthousiast hij is over Forum voor Democratie. Ik probeerde allerlei vragen te stellen om te begrijpen, maar deep down wilde ik de taxi laten stoppen en een volgende nemen. Tijdens het gesprek merkte ik dat ik doodmoe werd van mijn eigen goede bedoelingen, van het deprimerende gevoel dat we op honderden manieren verdeeld zijn, waardoor elke toenadering bevochten moet worden, steeds opnieuw.

Toen ik uitstapte heb ik hem een prettige avond gewenst, maar het was me niet gelukt om voorbij zijn adoratie te luisteren. Het lukt me niet om voorbij de Oekraïne, het klimaat, de stikstof, het racisme te kijken. Heb ik de moed niet? Heb ik het geloof niet?

Ik zoek in deze overweging, in dit uur naar een uitzicht, een vergezicht. Maar het is steeds vaker of de horizon stiekem mijn kant is opgekropen, van een verre lijn is veranderd in een dikke schreeuwerige streep die mij het zicht ontnemt.

Ik ben het uitzicht kwijt, de toekomst kwijt, zo voelt het. Kwijtgeraakt als een fietssleutel.

Welk hoopvol verhaal kan ik deze zondag vertellen?

Voor een dergelijk verhaal is samenhang nodig en het is alsof alles langzaam maar zeker op zichzelf komt te staan. Bomen zonder bos, mensen zonder huizen, vogels zonder zwerm, vissen zonder school en de mens in het benauwde hokje van de eerste indruk.

Ik ben bang dat we zo goed worden in het benoemen van wat ons van elkaar scheidt en vooral wat we niet goed vinden van elkaar, dat er straks geen taal meer is om te spreken wat ons verbindt. En als we de woorden niet meer kunnen vinden, dan verliezen we het bewustzijn. Alleen als we ons bewust zijn van wat ons verbindt, kunnen we ons teweer stellen tegen wat ons scheidt. De strijd tegen ongelijkheid begint bij het zien hoe scheiden leidt tot ongelijkheid. En hoe kunnen we klimaatontwrichting, woningnood, burn-out

epidemie, ontheemde gevluchte mensen zonder opvang, het sterven van de democratie, het sterven van de laatste noordelijke witte neushoorn, tegengaan als we toestaan dat de mensheid en de menselijkheid in splinters uiteenvalt. Mijn Israëliische joodse vriend Ariel zei in een telefoongesprek waarin hij zijn verbittering uitsprak over de uitslag van de verkiezingen: 'we live in broken communities'

Maar de gebroken wereld is een verlangende wereld, zo zegt een joodse scheppingsmythe. Het verhaal gaat als volgt: Een vat vol licht breekt in miljarden stukken. Al die miljarden stukken vormen, volgens die mythe, het leven: de mensen, de dieren, de bomen en de planten, en zelfs de woorden: het zijn allemaal heilige scherven licht. In die mythe blijft elke scherf licht heimwee houden naar het vat waarin alles bij elkaar was. Bij elke ontmoeting tussen scherven groeit er verlangen naar meer licht.

En niets anders dan dat heeft de Jezusbeweging nagestreefd. Wij kennen uit haar begintijd dat utopische bericht: dat zij alles deelden met elkaar en niemand was in nood of leed gebrek.

Elkaar aanraken en aanwezig zijn is wat deze profeet Jezus bedoelt met bekering.

Wij mensen keren ons af. Maar de tijd vraagt dat wij ons omkeren. En het is de hoogste tijd. Alleen door ons naar elkaar toe te wenden in plaats van uit te sluiten, alleen door moed te verzamelen en uit te reiken, alleen door geloof in liefde, alleen zo kunnen we de wereld helen.

Dan is daar mijn dochter. Wij waren afgekeerd. Een herhaling van generatie op generatie in mijn geschiedenis. Het afkeren werd zo vanzelfsprekend dat er afwezigheid van afwezigheid was.

Met moed reikte zij uit: 'Ik zoek mijn vader' schreef ze.

We hebben ons naar elkaar toegewend zodat we kunnen helen.

Omkeren is een moeilijker pad dan afkeren. We hebben elkaar de littekens en de wonden getoond. We hebben de scherven met goud gelijmd, we blijven kwetsbaar in elkaars aanwezigheid, maar schuwen de arena niet.

Wij zijn aanraakbaar aanwezig voor elkaar geworden.

Moge wij allen aanraakbaar aanwezig voor elkaar zijn en blijven.

Moge het zo zijn.

Pianomuziek: *Spiegel im Spiegel* van Arvo Pärt dans: Regilio Sedoc

Geloofsbelijdenis

Ik zal niet geloven in het recht van de sterkste,
in de taal van wapens, in de macht van de machtigen.
Maar ik wil geloven in het recht van de mens,
in de open hand, in de macht der geweldloosheid.

Ik zal niet geloven in ras of rijkdom,
in voorrechten, in de gevestigde orde.
Maar ik wil geloven dat alle mensen mensen zijn,
dat de orde van het onrecht wanorde is.

Ik zal niet geloven dat ik verdrukking daar kan
bestrijden als ik onrecht hier laat bestaan.
Maar ik wil geloven dat recht één is, hier én daar,
dat ik niet vrij ben zolang er nog één mens slaaf is.

Ik zal niet geloven dat de liefde een begoocheling is,
vriendschap onbetrouwbaar en alle woorden leugens.
Maar ik wil geloven in de liefde die alles verdraagt,
in de weg van mens tot mens,
in een woord dat zegt wat het zegt.

Ik zal niet geloven dat honger en oorlog onvermijdelijk
zijn en de vrede onbereikbaar.
Maar ik wil geloven in de kleine daad,
in de schijnbaar machteloze liefde in de vrede op aarde.

Ik zal niet geloven dat alle moeite tevergeefs is,
dat de dood het einde zal zijn,
maar ik durf te geloven altijd en ondanks alles,
in de nieuwe mens, in Gods eigen droom:
een nieuwe hemel, een nieuwe aarde waar gerechtigheid
zal wonen.
Amen.

Collecte

Om onze wekelijkse vieringen te kunnen houden maakt onze gemeenschap kosten. In de Duif dragen veel mensen bij door middel van een periodieke/jaarlijkse bankafschrijving. Daarnaast kun je vandaag ook een bijdrage in de collecteschaal doen of een digitale gift doen via onderstaande QRcode: Iedere bijdrage wordt erg op prijs gesteld.

Hartelijk dank!!!

De 2de collecte is voor ons jaardoel [Hart voor Tanzania](#). Deze kun je steunen via bijgaande link.

https://betaalverzoek.rabobank.nl/betaalverzoek/?id=An1AtlF_QTqE1Lu2tm862g

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Tafelgebed/lied: Dat een nieuwe wereld komen zal

Dat een nieuwe wereld komen zal waar brood genoeg – en water stroomt voor allen.

Daar bouwen wij veilige buurten wonen dooreen in wijken van vrede in schaduw van bomen.

Geen kinderen zullen daar sterven oude mensen maken hun dagen vol en jonge mensen zullen daar pas op hun honderdste sterven.

Wij zullen niet voor de leegte zwoegen geen kinderen baren voor de verschrikking.

De wolf en het lam zullen weiden tezamen: wij leren de oorlog af.

Dat een nieuwe wereld komen zal waar brood genoeg – en water stroomt voor allen.

Nodiging

Breken en delen van brood en wijn

Lied Eerste en laatste

Wat ik gewild heb,
wat ik gedaan heb,
wat mij gedaan werd,
wat ik misdaan heb,
wat ongezegd bleef,
wat onverzoend bleef,
wat niet gekend werd,
wat ongebruikt bleef,
al het beschamende
neem het van mij.

En dat ik dit was
en geen ander,
dit overschot van stof van de aarde:
dit was mijn liefde.
Hier ben ik.

Gebed Onze Vader

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede op aarde, zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood,
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;

en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid. Amen.

Mededelingen

Slotlied Die mij droeg

H.Oosterhuis / T.Löwenthal

*Die mij droeg op adelaarsvleugels,
die mij hebt geworpen in de ruimte.
En als ik krijsend viel
mij ondervangen met uw wieken
en weer opgegooid
totdat ik vliegen kon
op eigen kracht.*

Zegenbede